

**ΚΕΝΤΡΟ ΡΩΣΙΑΣ, ΕΥΡΑΣΙΑΣ και ΝΟΤΙΟ-ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ
ΕΥΡΩΠΗΣ**

ΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ Νοεμβρίου 2009

Ομάδα Εξωτερικής Πολιτικής, Άμυνας και Ασφάλειας

**ΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ ΟΜΑΔΑΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, ΑΜΥΝΑΣ &
ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ισραήλ και Τουρκία: το τέλος μιας συμμαχίας;

(Αλέξανδρος Πεφάνης)

.....3

**Η προσπάθεια της Ουκρανίας για προσέγγιση με τη Δύση με αφορμή το νέο
αμερικανικό αντιπυραυλικό σχέδιο**

(Αγγελική Νίκα)

.....10

Ρωσία- Κίνα: σύζευξη του πολιτικού συστήματος τους

(Δημήτρης Βοβολίνης - Γιάννης Καλογρίδης)

.....12

Ματιές στην Επικαιρότητα

.....19

Επιστημονική εποπτεία και επιμέλεια: Dr Κωνσταντίνος Φίλης

Copyright © Κέντρο Έρευνας Ρωσίας, Ευρασίας και Νοτιοανατολικής Ευρώπης

2009

Ισραήλ και Τουρκία: το τέλος μιας συμμαχίας;

Οι τελευταίες εξελίξεις που έλαβαν χώρα στις ισραηλινο-τουρκικές σχέσεις, πυροδότησαν έναν ιδιαίτερα έντονο διάλογο σχετικά με το μέλλον της Τουρκίας και της συμμαχίας της με το Ισραήλ. Το παρόν άρθρο φιλοδοξεί να προσφέρει στον αναγνώστη μια ολοκληρωμένη και κυρίως νηφάλια ανάλυση στο τι συμβαίνει μεταξύ Ισραήλ και Τουρκίας, επεξηγώντας τους λόγους για τους οποίους οι δύο χώρες επέλεξαν να έχουν μια εκτεταμένη συνεργασία σε πολλαπλούς τομείς καθώς και τα αίτια της σημερινής κρίσης στις μεταξύ τους σχέσεις. Αίτια που σε μεγάλο βαθμό, όπως καταδεικνύεται παρακάτω, είναι άμεσα σχετιζόμενα με τη μετάλλαξη της ίδιας της Τουρκίας και την αναβάθμισή της στο διεθνές σύστημα.

Μια ιδιαίτερα σημαντική παράμετρος στις σχέσεις των δύο εθνών, Ισραηλινών και Τούρκων, που συχνά παραλείπεται στις διάφορες αναλύσεις, είναι η κατά κύριο λόγο μακροχρόνια, και με εξαίρεση συγκεκριμένες περιόδους αναταραχών, αρμονική συνύπαρξή τους. Αυτή η αμοιβαία επωφελής σχέση, και για πολλούς παραδοσιακή φιλία των δύο λαών, η οποία διήρκεσε αιώνες, έθεσε τα θεμέλια για τη συνεργασία Ισραήλ και Τουρκίας τον 20ο αιώνα.

Η δημιουργία του κράτους του Ισραήλ αποτελεί τη κορύφωση της αυτοδιάθεσης του εβραϊκού λαού και θέτει τις σχέσεις των δύο λαών υπό νέους όρους. Η Τουρκία είναι από τις πρώτες χώρες που αναγνωρίζει επίσημα το Ισραήλ το 1949, τείνοντας έτσι χέρι φιλίας στο νεοσύστατο κράτος. Οι πρωθυπουργοί των δύο χωρών, Adnan Menderes και David Ben- Gourion, συναντιούνται μυστικά τον ίδιο χρόνο για να συμφωνήσουν τη συνεργασία και την αμοιβαία υποστήριξη τους. Είναι η αρχή μιας στρατηγικής συμμαχίας που στη πορεία του χρόνου θα δοκιμαστεί πολλάκις αλλά θα επιβιώσει των όποιων τριγμών μέχρι τις μέρες μας. Το αξιοσημείωτο στην ειδική σχέση μεταξύ των δύο χωρών είναι πως ο ρυθμιστής των όρων ανέκαθεν υπήρξε η τουρκική πλευρά με τη πλήρη συγκατάβαση του Ισραήλ, που ασχέτως των όποιων παραστρατημάτων της Τουρκίας, παρέμεινε προσηλωμένο στη διατήρηση καλών σχέσεων με τη σύμμαχο χώρα. Όπως θα εξηγηθεί παρακάτω, ο κύριος λόγος αυτής της ανισοβαρούς σχέσης είναι η ποιοτική διαφορά στα όσα αποκομίζει η κάθε πλευρά από αυτή τη συμμαχία. Ενώ για το Ισραήλ η συμμαχία με την Τουρκία υπήρξε, ειδικά τα πρώτα χρόνια της ύπαρξής του, ζωτικής σημασίας για την επιβίωση του, για τη Τουρκία η ισραηλινο-τουρκική συμμαχία προσέφερε κυρίως

μια ενίσχυση της στρατιωτικής μηχανής της χώρας, της οικονομίας της και του διεθνούς της κύρους. Αλλά ας δούμε τους λόγους που οδήγησαν σε αυτή τη συμμαχία αναλυτικά.

Ένα από τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετώπιζε το Ισραήλ το 1949 ήταν η παντελής έλλειψη στρατηγικού βάθους (κάτι που ασφαλώς αντιμετωπίζει και στις μέρες μας αλλά σε σαφώς μικρότερο βαθμό). Η στρατιωτική εκπαίδευση και ειδικότερα η εκπαίδευση των μονάδων της ισραηλινής αεροπορίας ήταν αδύνατο να πραγματοποιηθεί εντός συνόρων του Ισραήλ λόγω έλλειψης επαρκούς εναέριου χώρου. Η συμμαχία, λοιπόν, με την Τουρκία -χώρα αχανής σε σύγκριση με το Ισραήλ- θεωρήθηκε απαραίτητη από την ισραηλινή στρατιωτική και πολιτική ηγεσία. Πιθανόν, επίσης, η Τουρκία να θεωρήθηκε από τους Ισραηλινούς ως η μόνη χώρα στη περιοχή που θα μπορούσαν να καταφύγουν με ασφάλεια σε περίπτωση που το Ισραήλ υπέκυπτε σε μια μελλοντική μαζική επίθεση των Αράβων. Επιπρόσθετα, συμμαχώντας με μια μουσουλμανική χώρα το Ισραήλ είχε μια μεγάλη διπλωματική νίκη, δείχνοντας στη διεθνή κοινότητα και ειδικότερα στους μη-Αραβες μουσουλμάνους ότι η διαμάχη του με τα αραβικά κράτη δεν έχει θρησκευτική χροιά και δε βρίσκεται ως χώρα σε κάποιο ιδιότυπο πόλεμο με το Ισλάμ. Τα οικονομικά οφέλη της συμμαχίας με την ανάπτυξη του εμπορίου μεταξύ των δύο χωρών υπήρξαν δευτερεύουσας σημασίας αλλά αυξήθηκαν απότομα με τη «μεταμόρφωση» του Ισραήλ σε μία «όαση» τεχνολογικής ανάπτυξης και με τη δημιουργία μιας αξιοζήλευτης αμυντικής βιομηχανίας με εξαγωγές σε πολλές χώρες και ασφαλώς στη Τουρκία.

Από τη πλευρά της, η Τουρκία επιδίωξε και διατήρησε τη συμμαχία με το Ισραήλ, όπως προαναφέρθηκε, για την ενίσχυση και αναβάθμισή της. Ο κύριος υποστηρικτής αυτής της συμμαχίας διαχρονικά υπήρξε ο τουρκικός στρατός, ο οποίος είναι και ο κύρια κερδισμένος, καθώς απέκτησε πρόσβαση στη στρατιωτική τεχνολογία αιχμής του Ισραήλ, επωφελήθηκε από τις κοινές ασκήσεις, την εκπαίδευση που παρείχε ο ισραηλινός στρατός στον τουρκικό, και ειδικότερα στη τουρκική πολεμική αεροπορία, και ασφαλώς την εκτεταμένη συνεργασία σε θέματα συλλογής και ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με κοινές απειλές εναντίον των δύο χωρών. Αυτού του είδους η συνεργασία κορυφώθηκε το 1996 με την υπογραφή οικονομικών και στρατιωτικο-βιομηχανικών συμβολαίων-«μαμούθ».

Η διάχυτη πεποίθηση στον ισλαμικό κόσμο και στην ίδια την Τουρκία ότι οι Εβραίοι κατέχουν ιδιαίτερη δύναμη, αν όχι και ότι ελέγχουν πλήρως το διεθνές

τραπεζικό σύστημα και τα ΜΜΕ της Δύσης υπήρξε ένας ακόμα λόγος της επιθυμίας της τουρκικής πολιτικής και στρατιωτικής ελίτ να ενισχύσει τη συμμαχία με το Ισραήλ. Η πίστη στη παντοδυναμία του ισραηλινού λόμπυ στις ΗΠΑ που συχνά αποκτά μυθικές διαστάσεις στον ισλαμικό τύπο και είναι η υποτιθέμενη πηγή κάθε κακού που συμβαίνει στις αραβικές χώρες δεν περιορίζεται μόνο στα λαϊκά στρώματα της Τουρκίας αλλά ασπάζεται και από τη πολιτική ελίτ της χώρας. Έχοντας αυτό ως βασική πεποίθηση, οι Τούρκοι ηγέτες, παρατηρώντας, παράλληλα, την αραβο-ισραηλινή διαμάχη να γέρνει αποφασιστικά προς τη πλευρά του Ισραήλ καθώς και την υποστήριξη που δέχεται το Ισραήλ από τις ΗΠΑ, πείστηκαν ότι στο πρόσωπο των δραστήριων εβραϊκών οργανώσεων της Αμερικής θα έβρισκαν έναν μεσάζοντα για τα δικά τους αιτήματα στα αυτιά των δυτικών. Έτσι, η Τουρκία ζήτησε ως αντάλλαγμα της υποστήριξής της στο Ισραήλ τη βοήθεια του ισραηλινού λόμπυ στις ΗΠΑ σε μια σωρία θεμάτων, όπως η αντιμετώπιση των αιτημάτων της αρμενικής διασποράς για την αναγνώριση της γενοκτονίας των Αρμενίων, η προώθηση των θέσεων της στο κυπριακό ζήτημα και στη διαμάχη της με την Ελλάδα, στο κουρδικό καθώς και σε άλλα.

Ένας εξίσου σημαντικός παράγοντας που οδήγησε στη σύναψη της ισραηλινο-τουρκικής συμμαχίας ήταν και η ιδεολογική ομοιότητα μεταξύ των δύο χωρών. Η κοσμική φύση του κεμαλισμού που στην ισλαμική ιδεολογία της οθωμανικής αυτοκρατορίας αντιπρότεινε έναν -προσαρμοσμένο στα τουρκικά δεδομένα- δυτικού τύπου εθνικισμό παρουσίαζε πολλές ομοιότητες με την επίσημη ιδεολογία του εργατικού κόμματος του Ben- Gourion . Η μορφή του σιωνισμού που επικράτησε στο Ισραήλ τις πρώτες δεκαετίες της απόλυτης πολιτικής κυριαρχίας των Εργατικών ήταν υπέρ του κοσμικού κράτους, καθώς και του περιορισμού της επιρροής της θρησκείας στη πολιτική ζωή και στην εκπαίδευση. Έτσι, επιβεβαιώνοντας τον νόμο των διεθνών σχέσεων που υπαγορεύει πως όσο όμοια είναι δύο κράτη, τόσο πιθανότερη είναι και η συνεργασία τους, η κεμαλική τουρκική ελίτ με προθυμία συνεργάστηκε με την σεκουλαριστική ελίτ του Ισραήλ.

Το ερώτημα που μένει να απαντηθεί είναι τι άλλαξε τα τελευταία χρόνια και οδήγησε στην παρούσα κρίση στις ισραηλινο-τουρκικές σχέσεις. Καταρχάς, αυτό που θα πρέπει να τονιστεί είναι πως η παρούσα κρίση δεν οφείλεται στη στάση του Ισραήλ απέναντι στη Τουρκία αλλά, όπως θα αναλύσουμε διεξοδικά παρακάτω, πρόκειται για το αποτέλεσμα μιας συνειδητής στροφής της Τουρκίας στην πολιτική της απέναντι στο Ισραήλ και στις χώρες της Μέσης Ανατολής. Σε πείσμα διαφόρων

αναλυτών και σχολιαστών που αναμασώντας δημοσιεύματα του τουρκικού τύπου προσπαθούν να παρουσιάσουν τη στάση της Τουρκίας απέναντι στο Ισραήλ ως αντίδραση στη καθυστέρηση των μη-επανδρωμένων αεροσκαφών Heron, η ένταση στις ισραηλινο-τουρκικές σχέσεις φαίνεται να έχει βαθύτερα αίτια που εδράζονται στην αλλαγή της πολιτικής κατάστασης στη Τουρκία αλλά και τη μεταμόρφωση της ίδιας της τουρκικής κοινωνίας. Όπως προαναφέρθηκε, οι κύριος υποστηρικτής της συμμαχίας με το Ισραήλ στη Τουρκία υπήρξε ο τουρκικός στρατός. Μαζί με στρατό συνέπλευσε και ένα μεγάλο κομμάτι της κεμαλικής αστικής τάξης, η οποία ωφελήθηκε πολλαπλά από την εμπορική συνεργασία με το Ισραήλ. Η εκλογή, όμως, του Κόμματος της Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AKP) το 2002 έφερε στην εξουσία ένα πολιτικό χώρο που έχει τις ρίζες του στην πολιτική έκφραση του μετριοπαθούς Ισλάμ (όπως τουλάχιστον υποστηρίζει το AKP). Με μία σειρά κινήσεων, το AKP συγκρούστηκε με το κεμαλικό βαθύ κράτος και κατάφερε σταδιακά να δημιουργήσει μια δική του τάξη επιχειρηματιών με ισλαμική ιδεολογία στον αντίποδα της παλιάς κεμαλικής αστικής τάξης. Ταυτόχρονα, είτε με την ενίσχυση αξιωματικών εντός του τουρκικού στρατού που καλοβλέπουν το μετριοπαθές Ισλάμ, είτε με την εξάρθρωση μηχανισμών του τουρκικού παρακράτους, αναμειγμένων και στο στρατό, όπως το Εργενεκόν, η επιρροή του στρατού στη τουρκική πολιτική άρχισε να εξασθενεί. Παραδόξως, σε αυτή του τη προσπάθεια το AKP είχε για σύμμαχο του την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι μεταρρυθμίσεις που προτάθηκαν από την Ε.Ε. στην Τουρκία με σκοπό τον εκδημοκρατισμό της είχαν στη πράξη ως αποτέλεσμα τον πλήρη παραμερισμό των σεκουλαριστών από τη πολιτική ζωή και του κύριου εκφραστή τους, του στρατού, ως θεματοφύλακα της κοσμικότητας του τουρκικού κράτους. Δεν είναι, ασφαλώς, στην πρόθεσή μας να υποστηρίξουμε το κεμαλικό καθεστώς και τη στρατο-γραφειοκρατία της Τουρκίας, όμως, αντικειμενικά, η οποιαδήποτε υποχώρηση της εξουσίας του στρατού στην Τουρκία έχει ως αποτέλεσμα την άνοδο του ισλαμικού στοιχείου. Η τραγωδία της Τουρκίας βρίσκεται στο ότι η ίδια της η φύση ως ισλαμικής χώρας καταπιέστηκε από μια ελίτ που προσπάθησε να την κατευθύνει προς τη δύση και την εγκοσμίκευση, επιβάλλοντας ένα απολυταρχικό καθεστώς. Όταν αυτό το καθεστώς άρχισε να αδυνατίζει, ο ισλαμικός χαρακτήρας της τουρκικής κοινωνίας άρχισε να αναδύεται. Την άνοδο του ισλαμισμού, βέβαια, συνήθως συνοδεύουν και η παράλληλη άνοδος του αντιαμερικανισμού και αντισημιτισμού. Για παράδειγμα, ενώ το 2000 το 52% της τουρκικής κοινωνίας έβλεπε θετικά τις ΗΠΑ, το 2007 το ποσοστό αυτό έπεσε στο 9%. Αντίστοιχα, όταν ο

πρωθυπουργός της Τουρκίας, Recep Tayyip Erdogan, ερωτώμενος για τη κριτική του στάση απέναντι στο Ισραήλ καθώς και την άρνηση της τουρκικής κυβέρνησης να δεχθεί τη συμμετοχή του Ισραήλ στην άσκηση “Anatolian Eagle”, απαντούσε ότι «αυτή είναι η βούληση του τουρκικού λαού», εξέφραζε μια ήδη διαμορφωμένη πραγματικότητα στην τουρκική κοινωνία.

Η στροφή της τουρκικής κοινωνίας προς το ισλαμισμό δεν αποτελεί αποκλειστικά ένα κίνημα από κάτω προς τα πάνω αλλά εκφράζεται και ιδεολογικά από τον νυν υπουργό εξωτερικών και ιδεολογικό εμπνευστή της θεωρίας του «στρατηγικού βάθους», Ahmet Davutoglu. Για τον Davutoglu, η σύγχρονη Τουρκία οφείλει να συμφιλιωθεί με το οθωμανικό και ισλαμικό της παρελθόν, να επεκτείνει την επιρροή της σε όλες τις περιοχές που βρίσκονταν υπό τον έλεγχο της οθωμανικής αυτοκρατορίας και, ασφαλώς, να βελτιώσει τη σχέση της με τον αραβικό κόσμο, με τον οποίο μοιράζεται παρόμοια κουλτούρα, θρησκεία και πολιτισμό. Η φυσική ηγεμονία της Τουρκίας στην περιοχή, καθώς και ο καθοριστικός ρόλος που θα παίζει τα επόμενα χρόνια στα υπαρκτά και αναδυόμενα προβλήματα στη Μέση Ανατολή, οφείλει να αναγνωριστεί κατά τον Davutoglu και από τους δυτικούς. Η ανάδειξη της Τουρκίας σαν νέα υπερδύναμη, δε θα πρέπει να γίνει στη στενή βάση της Τουρκίας ως έθνος-κράτος προσαρτημένου και δεσμευμένου από τη Δύση, αλλά ως εκπροσώπου όλου του ισλαμικού κόσμου που θα αποκτήσει και μόνιμη θέση στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ. Είναι προφανές πως το πρώτο θύμα αυτού του νέου οράματος για τη νέα οθωμανική Τουρκία που καλλιεργείται από την ηγεσία του AKP, δεν είναι άλλο από τις ισραηλινο-τουρκικές σχέσεις. Μετά από τον διαπληκτισμό Erdogan- Peres στο Davos, ακολούθησε η προβολή από κρατικό τουρκικό κανάλι (TRT1) μιας σειράς που παρουσιάζει τους Ισραηλινούς στρατιώτες ως δολοφόνους μικρών Παλαιστινίων, αλλά και η άρνηση της Τουρκίας να συμμετάσχει η ισραηλινή αεροπορία στην άσκηση “Anatolian Eagle”, άρνηση που μάλιστα συνοδεύτηκε και από προσβλητικά σχόλια για τους Ισραηλινούς από τη τουρκική ηγεσία. Ενώ οι σχέσεις των δύο χωρών βρίσκονταν σε ένταση, η Τουρκία προχώρησε στην υπογραφή σαράντα συμφωνιών με τη Συρία, παραδοσιακό εχθρό του Ισραήλ, ενώ ο Σύριος υπουργός εξωτερικών κοινοποίησε ότι ο τουρκικός στρατός προέβη σε ασκήσεις με τον συριακό, και προσέθεσε ότι μια ακόμα μεγαλύτερη κοινή άσκηση ετοιμάζεται. Τον ίδιο μήνα, οι συνομιλίες Erdogan και του Ιρανού προέδρου, Mahmud Ahmadinejad, οδήγησαν σε πολλαπλές συμφωνίες οικονομικού και στρατιωτικού χαρακτήρα. Πληροφορίες που διέρρευσαν σε ισραηλινή ιστοσελίδα στρατηγικού

περιεχομένου αναφέρουν την έντονη ανησυχία των ισραηλινών αρχών για συνεργασία Ιράν και Τουρκίας ενάντια στο Ισραήλ με σκοπό τη ματαίωση πιθανής επίθεσης της ισραηλινής αεροπορίας στις πυρηνικές εγκαταστάσεις του Ιράν.

Όπως καταδείχθηκε προηγουμένως, η συνομοσιολογική αντίληψη, εξαιρετικά διαδεδομένη στον ισλαμικό κόσμο, περί εβραϊκής παντοδυναμίας και ελέγχου των τραπεζών και ΜΜΕ είναι μια θέση που σε μεγάλο βαθμό ασπάζεται διαχρονικά και η τουρκική πολιτική ελίτ. Το ερώτημα, λοιπόν, είναι γιατί η τουρκική ηγεσία προκαλεί το Ισραήλ, αναζητώντας συμμαχίες με τους κυριότερους εχθρούς του, χωρίς να φοβάται πως, με τον τρόπο αυτό, θα επισύρει την οργή του απανταχού «πανίσχυρου εβραϊσμού»; Η απάντηση που μπορεί να δοθεί δεν είναι άλλη από το ότι οι ισλαμιστές στη Τουρκία φαίνεται να έχουν πειστεί από τη δική τους προπαγάνδα και τις αντιλήψεις τους περί παντοδύναμης Τουρκίας που παίζει παγκόσμιο ρόλο και εκπροσωπεί ολόκληρο τον ισλαμικό κόσμο. Δεδομένης της αποδοχής ως πραγματικότητας της δικής τους ρητορείας, οι ισλαμιστές πλέον εξηγούν τις αντιδράσεις των άλλων χωρών μέσα από πρίσμα του οθωμανικού μεγαλείου. Έτσι, η συγγνώμη του Ισραηλινού προέδρου Peres και η διαβεβαίωση του ότι το Ισραήλ είναι φίλος της Τουρκίας την επομένη του διαπληκτισμού του με τον Erdogan στο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ του Davos γίνεται αντιληπτή ως αδυναμία του Ισραήλ που έχει ανάγκη την Τουρκία. Η απόφαση της Hamas να έρθει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων αποτελεί αποκλειστικό κατόρθωμα της τουρκικής διπλωματίας, ασχέτως του πρωταγωνιστικού ρόλου της Αιγύπτου. Αντίθετα, ο παραγκωνισμός της αναγνώρισης της αρμενικής γενοκτονίας στην προσπάθεια επαναθέρμανσης των σχέσεων της Αρμενίας με την Τουρκία γίνεται αντιληπτός από τους ισλαμιστές ως μια ακόμα παραδοχή της τουρκικής ισχύος.

Η ψευδαίσθηση μεγαλείου που διακατέχει τους ισλαμιστές του ΑΚΡ θα ήταν αρκετά σοβαρή από μόνη της, εάν ήταν απλά αυτοτροφοδοτούμενη. Όμως, η ενίσχυση της από τις ΗΠΑ διογκώνει το πρόβλημα. Η υπουργός εξωτερικών των ΗΠΑ, Hilary Clinton, σε επίσημη δήλωσή της χαρακτήρισε την Τουρκία ως μία από τις επτά ανερχόμενες δυνάμεις (μεταξύ αυτών η Κίνα και η Ρωσία), με τις οποίες οι ΗΠΑ θα συνεργαστούν στο άμεσο μέλλον για την επίλυση ζητημάτων παγκόσμιας εμβέλειας. Η συνεργασία ΗΠΑ-Τουρκίας σχετίζεται προφανώς με το ρόλο που η Τουρκία θα παίξει στην περιοχή της Μέσης Ανατολής ύστερα από την αποχώρηση των αμερικανικών στρατευμάτων από το Ιράκ. Πιο σημαντική, όμως, είναι η αντίληψη της διακυβέρνησης Obama ότι το μετριοπαθές Ισλάμ, το οποίο εκπροσωπεί

το ΑΚΡ μπορεί να προβληθεί ως θρησκευτικό και πολιτικό μοντέλο και ως αντίπαλο δέος στο ριζοσπαστικό Ισλάμ που δείχνει να κερδίζει διαρκώς έδαφος στις αραβικές χώρες. Δεδομένων των στενών σχέσεων ΗΠΑ-Τουρκίας καθώς και της ιδιαίτερης φύσης της Τουρκίας, ως της μόνης μουσουλμανικής χώρας μέλος του ΝΑΤΟ και με σαφή δυτικό προσανατολισμό, ο Obama θεωρεί πως η Τουρκία αποτελεί τον δίαυλο μέσα από τον οποίο θα επαναπροσεγγίσει τον ισλαμικό κόσμο, τροφοδοτώντας, με αυτό τον τρόπο, την αντίληψη των Ισλαμιστών του ΑΚΡ ότι η Τουρκία είναι και οφείλει να είναι ο εκπρόσωπος όλων των μουσουλμάνων και ο συνδετικός τους κρίκος με το δυτικό κόσμο. Ταυτόχρονα, η αναβάθμιση των αμερικανο-τουρκικών σχέσεων και το άνοιγμα Obama στον ισλαμικό κόσμο πληροφορεί την τουρκική ηγεσία ότι οι ΗΠΑ δε θα θυσιάσουν τη σχέση τους με τις ισλαμικές χώρες για χάρη του Ισραήλ, αλλά και επίσης ότι η Τουρκία -αναβαθμισμένη πλέον- δε χρειάζεται τη βοήθεια του ισραηλινού λόμπυ των ΗΠΑ ούτε και τη συμμαχία του Ισραήλ.

Τι μέλλει γενέσθαι, λοιπόν, στις ισραηλινο-τουρκικές σχέσεις; Το ναδίρ που έφτασαν τον Οκτώβριο δείχνει να έχει ξεπεραστεί. Στις αρχές του Νοέμβρη Ισραήλ και Τουρκία έκαναν κοινή άσκηση έρευνας και διάσωσης, ενώ δηλώσεις αξιωματούχων δείχνουν πως υπάρχει μια διάθεση εκτόνωσης της κρίσης και από τις δύο πλευρές. Είναι οι πρόσφατες κινήσεις για τη μείωση της έντασης σημάδια επιστροφής στις εποχές της αρμονικής και ένθερμης συνεργασίας των δύο κρατών; Κατά πάσα πιθανότητα όχι. Η ισραηλινο-τουρκική συμμαχία είναι αδύνατον να υπάρξει στο περιβάλλον που οικοδομεί το ΑΚΡ για την Τουρκία στην ευρύτερη περιοχή. Το Ισραήλ μόνο ως ανταγωνιστική δύναμη μπορεί να γίνει αντιληπτή από τη Τουρκία, εάν η τελευταία παραμείνει προσηλωμένη στη νέα στρατηγική Davutoglu. Οι τελευταίες διορθωτικές κινήσεις και από τις δύο πλευρές μπορούν να εξηγηθούν με διαφορετικό τρόπο. Το μεν Ισραήλ -που είναι ο πόλος που έχει ανάγκη τη συμμαχία αυτή περισσότερο- προσπαθεί να περισώσει ότι έχει απομείνει από τις διμερείς σχέσεις, πιθανόν και να προσπαθεί να κερδίσει τον απαραίτητο χρόνο για τη προσέγγιση νέων στρατηγικών εταίρων και συμμάχων. Από την άλλη, η Τουρκία δεν έχει να χάσει σε τίποτα με το να διατηρήσει μια έστω και επιφανειακά καλή σχέση με το Ισραήλ και να διατυμπανίζει μέσω του προέδρου της, Abdullah Gul, ότι η χώρα κάνει θαρραλέα κριτική για το παλαιστινιακό ζήτημα στο Ισραήλ αλλά δεν επιθυμεί διατάραξη των σχέσεων των δύο χωρών, ενώ ταυτόχρονα να αναπτύσσει τις σχέσεις της με παραδοσιακούς εχθρούς του Ισραήλ. Ενδέχεται, δε, η Τουρκία να θεωρεί πως μπορεί να φέρει το Ισραήλ στη κατάσταση που βρίσκεται σήμερα η Ελλάδα, η οποία

γνωρίζει μια άνθηση των οικονομικών σχέσεων της με τη Τουρκία και πληθώρα διερευνητικών επιτροπών για ποικίλα θέματα μεταξύ των δύο πλευρών, πρακτικές που, όμως, δεν αναιρούν σε τίποτα τις πάγιες διεκδικητικές θέσεις της τουρκικής πολιτικής έναντι της Ελλάδας. Άλλωστε αυτό είναι και το μοντέλο που η Τουρκία πρόσφατα προσπάθησε να εφαρμόσει με την υπογραφή συνθήκης με την Αρμενία.

Η προσπάθεια της Ουκρανίας για προσέγγιση με τη Δύση με αφορμή το νέο αμερικανικό αντιπυραυλικό σχέδιο

Η ανακοίνωση του προέδρου Obama στις 17 Σεπτεμβρίου 2009 για την αλλαγή του σχεδίου αντιπυραυλικής άμυνας, το οποίο είχε προταθεί από την κυβέρνηση Bush προκάλεσε αίσθηση, καθώς επιφέρει μεγάλες αλλαγές στο σχεδιασμό της αμερικανικής στρατηγικής σε επίπεδο τακτικής. Οι ρωσικές αρχές υποδέχθηκαν το νέο σχέδιο θετικά, στην πραγματικότητα, όμως, προκλήθηκαν νέες ανησυχίες.

Το νέο σχέδιο περιλαμβάνει την εγκατάλειψη των συμφωνιών με χώρες της ανατολικής Ευρώπης, κυρίως την Πολωνία και την Τσεχία, για την φιλοξενία των εγκαταστάσεων στα εδάφη τους και την ανάπτυξη χερσαίων και θαλάσσιων συστημάτων αντιπυραυλικής άμυνας, κατάλληλων για την αναχαίτιση πυραύλων μικρού και μεσαίου βεληνικού. Η προώθηση του νέου σχεδίου σε συνδυασμό με τον διάλογο μεταξύ των δύο χωρών σε θέματα πυρηνικού αποπλισμού με στόχο την αντικατάσταση της συμφωνίας της Μόσχας που λήγει στις 5 Δεκεμβρίου έχουν προκαλέσει ποικίλες αντιδράσεις στο εσωτερικό των δύο χωρών.

Το φαινομενικά θετικό κλίμα μετά την αλλαγή του σχεδίου διαταράχτηκε από πληροφορίες που διέρρευσαν και αφορούν συνομιλίες μεταξύ Η.Π.Α. και Ουκρανίας για τη χρήση πρώην σοβιετικών συστημάτων ραντάρ που βρίσκονται σε ουκρανικά εδάφη από τις δυτικές δυνάμεις. Σε δηλώσεις του ο Alexander Vershbow, αναπληρωτής υπουργός άμυνας των Η.Π.Α. και πρώην πρέσβης στη Ρωσία, ανέφερε ότι «χώρες σαν την Ουκρανία θα μπορούσαν να συνεισφέρουν πληροφορίες έγκαιρης προειδοποίησης με τα συστήματα ραντάρ που διαθέτουν». Παράλληλα ο Ουκρανός πρέσβης στις Η.Π.Α., Oleh Shamsbur, φέρεται να δήλωσε ότι οι προκαταρκτικές

συνομιλίες μεταξύ Η.Π.Α. και Ουκρανίας έχουν ήδη ξεκινήσει. Την Πέμπτη 15 Οκτωβρίου 2009 η Ρωσία εξέφρασε τις ανησυχίες της για τις δηλώσεις του Alexander Vershbow για τη χρήση των ουκρανικών radar. Ο Ian Kelly, εκπρόσωπος του State Department, έσπευσε να δηλώσει ότι τα λόγια του Vershbow παρερμηνεύτηκαν και ότι οι Η.Π.Α. δεν έχουν καμία πρόθεση να δημιουργήσουν εγκαταστάσεις στην Ουκρανία. Από την πλευρά της Ουκρανίας, ο Ουκρανός υπουργός εξωτερικών, Petro Poroshenko, δήλωσε ότι η εγκατάσταση πυραυλικών συστημάτων στα ουκρανικά εδάφη αντίκειται στο σύνταγμα της χώρας του.

Δεν είναι η πρώτη φορά που οι προαναφερόμενες εγκαταστάσεις δημιούργησαν εντάσεις στις σχέσεις μεταξύ των τριών κρατών. Οι δύο αντιπυραυλικοί σταθμοί που βρίσκονται στην περιοχή Mukachevo της δυτικής Ουκρανίας και ένας ακόμα κοντά στο λιμάνι της Σεβαστούπολης, στη Μαύρη Θάλασσα, χρησιμοποιούνταν μέχρι το 2008 από τη Ρωσία και ήταν ενταγμένοι στη ρωσική αντιπυραυλική άμυνα. Η συνεργασία μεταξύ της Ρωσίας και της Ουκρανίας οριζόταν από την συμφωνία του 1992, με την οποία καθόρισαν το καθεστώς του στόλου της Μαύρης Θάλασσας. Η εν λόγω συνεργασία διακόπηκε το Φεβρουάριο του 2008 μετά την αίτηση της Ουκρανίας για είσοδο στο ΝΑΤΟ. Στη συνέχεια, τον Αύγουστο του 2008 ο πρόεδρος Yushchenko, θέτοντας οριστικό τέλος στη συμμετοχή της Ουκρανίας στη συμφωνία του 1992, ανακοίνωσε ότι η χώρα προτίθεται να συνεργαστεί με δυτικές χώρες για την εκμετάλλευση των εγκαταστάσεων ως μέρος ενός σχεδίου αντιπυραυλικής άμυνας και δορυφορικής αντίχτυσης.

Το ζήτημα αυτό εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο των προσπαθειών της Ουκρανίας να αποδεσμευθεί από τη ρωσική επιρροή και να προσεγγίσει τη δυτική σφαίρα. Ωστόσο, η ενεργειακή αλλά και η οικονομική εξάρτηση της, εφόσον σχεδόν το ένα τρίτο τον ουκρανικών εξαγωγών απορροφάται από τη Ρωσία, δυσχεραίνουν το εγχείρημα αυτό, όπως έγινε φανερό και από την κρίση λόγω της διακοπής της παροχής φυσικού αερίου από τη Ρωσία στην Ουκρανία. Οι δηλώσεις των ουκρανικών αρχών τα δύο τελευταία έτη αποτελούν επιπλέον απόδειξη της προσπάθειας της χώρας για συνεργασία με τα δυτικά κράτη στο τομέα της άμυνας και της ασφάλειας.

Η αντίδραση της Ρωσίας στις ουκρανικές απόπειρες για προσέγγιση με τη Δύση είναι άμεση. Αρχικά, πρέπει να αναφερθεί ότι το σχέδιο αντιπυραυλικής άμυνας που είχε συνταχθεί από την κυβέρνηση Bush αποτελούσε απειλή για τη Ρωσία. Παρά τις διαβεβαιώσεις των Η.Π.Α. ότι η εγκατάσταση μέσων αναχαίτισης

στην Πολωνία και στην Τσεχία υπαγορεύτηκε από τον κίνδυνο που προέρχεται από τη Ιράν, προκλήθηκαν τριβές μεταξύ των δύο κρατών. Μετά την αλλαγή του σχεδίου από τον πρόεδρο Obama, η ένταση εξομαλύνθηκε, όμως, η Ρωσία παρέμεινε επιφυλακτική, καθώς τα αμερικανικά σχέδια για την αντιπυραυλική ασπίδα άλλαξαν αλλά δεν εγκαταλείφθηκαν. Επίσης, μετά τη φημολογία περί ουκρανικής και αμερικανικής συνεργασίας η Ρωσία εξέφρασε την μικρή ανοχή της στην επέμβαση της Δύσης σε περιοχές της πρώην Σοβιετικής Ένωσης που ανήκουν στην ρωσική σφαίρα επιρροής.

Από την άλλη πλευρά, οι Η.Π.Α. με την αλλαγή στο σχέδιο για την αντιπυραυλική ασπίδα μείωσαν το κόστος της ρωσικής αντίδρασης. Επιπλέον, το αμερικανικό αμυντικό σύστημα έγινε πιο ευέλικτο, καθώς τα αντιπυραυλικά μέσα δεν περιορίζονται μόνο στην περιοχή της ανατολικής Ευρώπης αλλά θα τοποθετηθούν και σε πολεμικά πλοία, αποκτώντας, με αυτό τον τρόπο, μεγαλύτερο εύρος. Όσον αφορά στο ζήτημα που προέκυψε με τις ουκρανικές εγκαταστάσεις, το State Department αμέσως ξεκαθάρισε πως δεν τίθεται θέμα να συμπεριληφθούν στο νέο αμυντικό αμερικανικό σχέδιο και πως οι δηλώσεις του Αμερικανού υπουργού άμυνας αφορούσαν την δυνατότητα ευρωπαϊκών κρατών, συμπεριλαμβανομένης της Ουκρανίας, να αναπτύξουν συστήματα ραντάρ και όχι στη χρήση των υπάρχοντων συστημάτων από τις Η.Π.Α. Αναμφίβολα, ο Αμερικανός πρόεδρος προσπαθεί να δημιουργήσει ένα κλίμα συνεργασίας μεταξύ της Ρωσίας και των Η.Π.Α. ώστε να έχει τη δυνατότητα να προωθήσει τα αμερικανικά συμφέροντα στην περιοχή και δεν είναι διατεθειμένος να διακινδυνεύσει πιθανές επιπλοκές στις σχέσεις των δύο χωρών πάνω στο ουκρανικό ζήτημα.

Ρωσία- Κίνα: σύζευξη του πολιτικού συστήματος τους

Σχεδόν δύο δεκαετίες μετά την πτώση του κομμουνιστικού κόμματος της χώρας, οι ηγέτες της Ρωσίας ανακάλυψαν ένα μοντέλο για την μελλοντική επιτυχία: τα κομμουνιστικά ιδεώδη. Το κόμμα του Vladimir Putin, «Ένωμένη Ρωσία», εξετάζει σε μεγάλο βαθμό πώς μπορεί να μιμηθεί το κομμουνιστικό κόμμα της Κίνας, ειδικότερα όσον αφορά στην ικανότητά του να παραμένει «αλώβητο» παρά την οικονομική κρίση. Οι ηγέτες της «Ένωμένης Ρωσίας» συγκάλεσαν τον Οκτώβριο μια

ειδική συνάντηση με ανώτερους αξιωματούχους του κινέζικου κομμουνιστικού κόμματος, ώστε να ενημερωθούν από την πλέον αρμόδια «πηγή» για τον τρόπο που ασκούν την εξουσία. Στην πραγματικότητα, οι Ρώσοι δεν επιθυμούν την επιστροφή στον κομμουνισμό, ως προέκταση της Μαρξιστικής-Λενινιστικής ιδεολογίας, είτε αυτό αφορά στο σοβιετικό μοντέλο είτε το μοντέλο του Πεκίνου. Αυτό που θαυμάζουν φαίνεται ότι είναι η ικανότητα των Κινέζων να χρησιμοποιούν ένα μονοκομματικό σύστημα για την διατήρηση του αυστηρού ελέγχου της χώρας, παράλληλα με την οικονομική ανάπτυξη. Έχουμε να κάνουμε, επομένως, με μια ιστορική μεταστροφή που έχει ιδιαίτερη απήχηση, δεδομένου ότι οι Κινέζοι κομμουνιστές εμπνέονταν από τους Σοβιετικούς, προτού επέλθει η ρήξη μεταξύ των 2 πλευρών.

Για τους Ρώσους αυτό που έχει σημασία είναι οι αποκλίνουσες πορείες των 2 χωρών κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Έχουν πλήρη επίγνωση ότι ακόμα και αν η Ρωσία έχει αντέξει πολλές «σκοτεινές» μέρες κατά την διάρκεια της μετάβασής της προς την οικονομία της αγοράς, η Κίνα φαίνεται να έχει πραγματοποιήσει μια παρόμοια στροφή με πιο επιδέξιο τρόπο. Ακόμα, οι Ρώσοι φαίνονται «ντροπιασμένοι» με το γεγονός ότι η χώρα είναι υψηλά εξαρτώμενη από το πετρέλαιο, το φυσικό αέριο και άλλους φυσικούς πόρους, σαν να είναι μια τριτοκοσμική χώρα, την ώρα που η Κίνα υπερέχει στην παραγωγή προϊόντων, τα οποία έχουν υψηλή ζήτηση ανά την υφήλιο. Ο αναπληρωτής πρωθυπουργός, Alexander Zubkov, σε πρόσφατη συνάντηση που είχε με Κινέζους αξιωματούχους, δήλωσε ότι «τα επιτεύγματα του κομμουνιστικού κόμματος της Κίνας θεωρούνται άξια θαυμασμού και η πρακτική εμπειρία που έχουν θα πρέπει να μελετηθεί έντονα». Αυτή η συνάντηση ήταν απόρροια αυξημένων επαφών μεταξύ των δύο κομμάτων που διήρκεσε αρκετούς μήνες.

Την άνοιξη του 2009, μια υψηλού επιπέδου αντιπροσωπεία του κόμματος «Ενωμένη Ρωσία» επισκέφθηκε το Πεκίνο και ύστερα από συνομιλίες αρκετών ημερών, η «Ενωμένη Ρωσία» ανακοίνωσε ότι θα εγκαινιάζε ένα γραφείο έρευνας στο Πεκίνο. Αυτός ο θαυμασμός για το κομμουνιστικό κόμμα της Κίνας υποκρύπτει την έλλειψη μιας βασικής φιλοσοφίας του ρωσικού κυρίαρχου κόμματος. Πράγματι, η «Ενωμένη Ρωσία» έχει λειτουργήσει σε μεγάλο βαθμό ως «βραχίονας εξουσίας» του Putin. Ενδεικτικά, ως κόμμα πρεσβεύει τον «Ρωσικό Συντηρητισμό», χωρίς να επεξηγεί τι αντιπροσωπεύει. Όποιο, όμως, κι αν είναι το κίνητρο για αυτόν το θαυμασμό, γεγονός είναι ότι η Ρωσία τα τελευταία χρόνια αρχίζει να κινείται προς το

κινέζικο μοντέλο, τόσο σε πολιτικό επίπεδο όσο και σε οικονομικό. Μετά την πτώση της Ε.Σ.Σ.Δ το 1991, η Ρωσία προσδέθηκε με άνισο τρόπο στο «άρμα» του καπιταλισμού, πουλώντας πολλές βιομηχανίες και χαλαρώνοντας τις ρυθμίσεις ελέγχου τους. Υπό από την ηγεσία του Putin, η ρωσική κυβέρνηση κατάφερε να αντιστρέψει αυτήν την πορεία, επανακτώντας μέχρι σήμερα τον έλεγχο σε πολλούς τομείς. Έτσι, και οι δυο χώρες κυβερνούν συγκεντρωτικά, εποπτεύοντας τις οικονομίες τους με μια σύνθεση ιδιωτικών και κρατικών βιομηχανιών. Στο ζήτημα της διαφθοράς, η Ρωσία είναι σε χειρότερη κατάσταση από την Κίνα, καθώς οι ξένες επιχειρήσεις, γενικότερα, θεωρούν το επενδυτικό «κλίμα» της Ρωσίας λιγότερο φιλόξενο, λόγω του περιορισμένου σεβασμού των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας. Όσον αφορά στις αναπτυξιακές υποδομές, όπως τα αεροδρόμια, οι ενεργειακοί σταθμοί και οι αυτοκινητόδρομοι, η Ρωσία υστερεί σε σχέση με την Κίνα.

Επίσης, η Ρωσία έχει να αντιμετωπίσει πολλά κοινωνικά προβλήματα, όπως την μείωση του προσδόκιμου ζωής των ανδρών, το οποίο με την σειρά του ενισχύει το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας. Σε οικονομικό επίπεδο, οι εκθέσεις διεθνών οργανισμών, όπως της Παγκόσμιας Τράπεζας, έδειξαν ότι ενώ η οικονομία της Κίνας θα αυξηθεί κατά 7,2% το 2009, η αντίστοιχη ρωσική θα συρρικνωθεί κατά 7,9%. Απεναντίας, σε πολιτικό επίπεδο η Ρωσία παραμένει περισσότερο «φιλελεύθερη» από την Κίνα, το οποίο είναι φανερό από την ύπαρξη ανεξάρτητων αντιπολιτευτικών κομμάτων και περισσότερης ελευθερίας του λόγου. Η μεγαλύτερη, όμως, αντίθεση μεταξύ των δύο χωρών αφορά στον τομέα του Διαδικτύου, το οποίο λογοκρίνεται στην Κίνα, όχι όμως και στη Ρωσία. Σε γενικές γραμμές, οι πολιτικές προσπάθειες του Putin επικεντρώνονται στην δημιουργία ενός πολιτικού συστήματος, εφάμιλλου με αυτών της Ιαπωνίας και του Μεξικού, με μια de-facto μονοκομματική κυβέρνηση κάτω από την χρήση ενός δημοκρατικού νομιμοποιητικού μανδύα. Μολαταύτα, οι Ρώσοι φαίνεται να παρακάμπτουν το γεγονός ότι σε χώρες που χρησιμοποιούσαν παρόμοια πολιτικά μοντέλα, τέτοιου είδους κυβερνήσεις κατέρρευσαν. Τέτοιες προσπάθειες ήταν εμφανείς στις περιφερειακές εκλογές στις αρχές Οκτωβρίου, όταν στελέχη της «Ενωμένης Ρωσίας» χρησιμοποίησαν εκφοβιστικά μέτρα για να απωθήσουν τα κόμματα της αντιπολίτευσης, σύμφωνα με μη-κομματικούς οργανισμούς, ενώ αξίζει να σημειωθεί πως το κόμμα κέρδισε τη συντριπτική πλειοψηφία σε όλη την χώρα. Οι περιφερειακές εκλογές υπέδειξαν πως η ρωσική κυβέρνηση και η «Ενωμένη Ρωσία» έχουν γίνει όλο και περισσότερο αλληλοσυνδεόμενες. Τα κρατικά τηλεοπτικά κανάλια προσφέρουν ιδιαίτερα ευνοϊκή

κάλυψη των δράσεων του κόμματος και τα δικαστήρια σπάνια, αν όχι ποτέ, αντιτίθενται σε αυτό. Οι ηγέτες της «Ενωμένης Ρωσίας» αναγνώρισαν ανοικτά ότι θέλουν να μελετήσουν τον τρόπο, με τον οποίο οι Κινέζοι διατηρούν την σωστή ισορροπία μεταξύ κόμματος και κυβέρνησης.

Όσον αφορά στο πολιτικό υπόβαθρο, χαρακτηριστικά μπορεί να λεχθεί πως είκοσι χρόνια μετά την πτώση του τείχους, Βερολινέζοι Ρώσοι σύμφωνα με έρευνες έχουν ανάμεικτα συναισθήματα και δεν είναι καθόλου περίεργο. Τόσο δυτικά, η Ευρώπη έχει μπει σε μια δυναμική διαδικασία πολιτικής και οικονομικής ολοκλήρωσης και ανάπτυξης ενώ και στα ανατολικά η Κίνα φαίνεται να έχει βρει το δρόμο της με μια αυταρχική δημοκρατία. Είναι λογικό, λοιπόν, να εμφανίζονται συναισθήματα νοσταλγίας μεταξύ της πολιτικής ελίτ της Ρωσίας. Χαρακτηριστική είναι η δήλωση του Putin στις 8 Νοέμβριου πως «ακόμα θυμάται τη ζεστασιά και την πραότητα στην Ανατολική Γερμανία». Αυτό θα ήταν σχεδόν αδιανόητο για την Κίνα. Μια ειδοποιός διάφορα ανάμεσα στις χώρες πάνω σε αυτό είναι η δημοτικότητα των ηγετών τους κατά τη μετάβαση. Ο Deng Xiaoping εξυμνείται, παρά τον ιδιαίτερα αμφιλεγόμενο ρόλο του στα γεγονότα της πλατείας Tiananmen ενώ ο Mikhail Gorbachev κατακρίνεται συνεχώς και πρέπει να υπεραμύνεται της πολιτικής του σε κάθε ευκαιρία. Και οι δυο, πάντως, απολαμβάνουν μεγάλη δημοτικότητα στο εξωτερικό και αναγνωρίζονται ως μεγάλοι μεταρρυθμιστές.

Σήμερα η Κίνα είναι το βιομηχανικό κέντρο του κόσμου και ο μεγαλύτερος πιστωτής της Αμερικής, ρόλο που οπωσδήποτε θα ζήλευε ο φτωχότερος γείτονάς της. Οι προοπτικές για την Κίνα είναι μεγάλες ενώ για τη Ρωσία λιγότες στο εγγύς μέλλον. Ένα ακόμη θέμα που απασχολεί τη Ρωσία και από το οποίο ελπίζει να πάρει «μαθήματα» από την Κίνα είναι η πολιτική προς τους Μουσουλμάνους. Η Κίνα και η Ρωσία διαθέτουν δυο από τις μεγαλύτερες μουσουλμανικές μειοψηφίες στον κόσμο, η Κίνα με 22 εκατομμύρια και η Ρωσία με 16, ίσως και παραπάνω σύμφωνα με ανεπίσημες πηγές. Η Κίνα εφαρμόζει πρόγραμμα εποικισμού των μουσουλμανικών περιοχών με Κινέζους Χαν στις παραμεθόριες περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της Sinzian, της οποίας πλέον ο πληθυσμός αποτελείται κατά εξήντα τοις εκατό από Κινέζους Χαν ενώ το ποσοστό αυξάνεται. Αυτός είναι και ένας και από τους βαθύτερους λόγους των αιματηρότατων επεισοδίων στο Urumqi τον Ιούλιο του 2009.

Αντίθετα, η κατάσταση στον Καύκασο φαίνεται πολύ πιο επισφαλής για τη Ρωσία. Οι Τάταροι αποτελούν μια από τις μεγαλύτερες εθνικές ομάδες της Ρωσικής Ομοσπονδίας. Ο ρόλος του Ισλάμ στην περιοχή του Καυκάσου είναι μεγάλος ενώ η

δημοκρατία του Dagestan θεωρείται πατρίδα του ισλαμικού φονταμενταλισμού. Οι μουσουλμάνοι της περιοχής έχουν αρνηθεί επανειλημμένα να υπακούσουν τις τοπικές αρχές επικαλούμενοι διαφθορά των αξιωματούχων ενώ προσπάθειες έχουν γίνει να εφαρμοστεί και ο ισλαμικός νόμος (sharia). Οι προσπάθειες των μουσουλμάνων εστιάζονται στο συγκερασμό των μεταξύ τους διαφορών ώστε να ασκήσουν μεγαλύτερη πίεση στην κεντρική εξουσία ενώ δυναμική εμφάνιση και στο ριζοσπαστικό κίνημα έχουν κάνει και οι γυναίκες με τρομοκρατικές οργανώσεις (Μαύρες Χήρες). Η απαγόρευση των προασπιστικών δραστηριοτήτων τους μετά την 11^η Σεπτεμβρίου 2001 μόνο προσωρινά λειτούργησε, καθώς από το 2003-2004 υπάρχει επαναδραστηριοποίηση του κινήματος με αποκορύφωμα τα συμβάντα στο Beslan. Αναμφισβήτητα, η Κίνα μπορεί να επιδείξει μεγαλύτερη πυγμή και ικανότητα όσον αφορά στο ευαίσθητο ζήτημα των μειονοτήτων, στη Ρωσία, απεναντίας, η αστάθεια στο νότιο τμήμα επηρεάζει και την κατάσταση σε ολόκληρη τη χώρα με αρνητικές συνέπειες. Η κινεζική πολιτική διασφαλίζει ότι σε λίγα χρόνια οι μουσουλμάνοι θα είναι μειοψηφία στον ίδιο το χώρο τους, μειώνοντας αισθητά την επιρροή τους καθώς και τη δυνατότητα σύνδεσής τους με τη διεθνή ισλαμική τρομοκρατία, πραγματικός πονοκέφαλος για την κινεζική κεντρική εξουσία.

Οι ρωσικές επαφές και συμφωνίες με την κινεζική πλευρά είναι πολυδιάστατες και βαρύνουσας σημασίας για τις δυο χώρες. Οι συμφωνίες στον ενεργειακό τομέα αποδεικνύουν τη βούληση τους για στενότερη συνεργασία ενώ οι δυο πλευρές θεωρείται ότι προέβαλλαν αποτελεσματική αντίσταση, έστω και με προσωρινά αποτελέσματα, στην αμερικανική αντιπυραυλική ασπίδα με την επίσκεψη που πραγματοποίησε ο Medvedev στην Κίνα σχεδόν αμέσως μετά την εκλογή του, δείχνοντας με σαφή τρόπο τις προτεραιότητες της ρωσικής πολιτικής. Ο Ρώσος πρόεδρος έφτασε στην Κίνα περνώντας από το Καζακστάν, χώρα που διαθέτει από τα πλουσιότερα αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου, διόλου τυχαίο. Στην πρώτη αυτή επίσκεψη δόθηκε το στίγμα της ρωσικής πολιτικής και η πυρηνική συμφωνία ύψους 1 δις δολαρίων κινείται προς αυτήν την κατεύθυνση. Πιο πρόσφατα, η Ρωσία και η Κίνα εστιάζουν στον ενεργειακό τομέα, εγκαθιδρύοντας έτσι μια στρατηγική συνεργασία, καθώς η Κίνα αποτελεί την 2^η μεγαλύτερη καταναλώτρια χώρα πετρελαίου μετά τις ΗΠΑ και η Ρωσία θέλει να πείσει τους Ευρωπαίους εταίρους της πως υπάρχουν και άλλες αγορές πέρα από τη γηραιά ήπειρο. Και τα καταφέρνει. Η τελευταία επίσκεψη του πρωθυπουργού Putin στην Κίνα τον Οκτώβριο με μια εντυπωσιακή συνοδεία χιλίων ατόμων στέφτηκε με επιτυχία, καθώς πάνω από 30

συμφωνίες σχετικές με την ενέργεια, τις κατασκευές, τις μεταφορές και τις τηλεπικοινωνίες αξίας 5.5 δις δολαρίων επισφράγισαν την τεραστία αύξηση του όγκου των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των δυο χωρών. Χαρακτηριστικό είναι ότι, αν και μέχρι πριν από έξι χρόνια ο όγκος των συναλλαγών ανερχόταν στα 10 δις δολάρια, σήμερα ανέρχεται στα 50 δις, δηλαδή σημειώθηκε αύξηση 500% μέσα σε έξι χρόνια. Ένα άλλο μεγαλεπήβολο σχέδιο είναι ο αγωγός Altai με αφετηρία τη δυτική Σιβηρία και τα κοιτάσματά της. Ένα ακόμη σημείο σύγκλισης των δυο χωρών είναι φυσικά το θέμα του πυρηνικού προγράμματος του Ιράν. Εξ αρχής συμφωνήθηκε ότι θα επιδιωχθεί λύση με πολιτικά και διπλωματικά μέσα, ενώ ο Κινέζος πρωθυπουργός, Hu Jintao, δήλωσε ότι η πρόταση για εμπλουτισμό του ιρανικού ουράνιου στη Ρωσία είναι ουσιαστικά η μόνη βιώσιμη λύση, ενισχύοντας τη ρωσική επιρροή στην περιοχή. Οι δυο τους εμποδίζουν την έγκριση απειλητικού ψηφίσματος από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ για το Ιράν, αν και όπως όλα δείχνουν η υπομονή και η ανοχή τους έχει αρχίσει να εξαντλείται. Κίνα και Ρωσία συμφωνούν επιμελώς για την αναβάθμιση του ρόλου του ΟΗΕ -οξύμωρο σε σχέση με τη στάση τους στο θέμα του Ιράν- την αποτροπή της διάδοσης των πυρηνικών όπλων και τον περιορισμό της κούρσας των εξοπλισμών καθώς και των διαστημικών προγραμμάτων, που είναι ιδιαίτερα συμφέρουσα για τη ρωσική πλευρά που σε αντίθεση με την κινεζική βιώνει την οικονομική κρίση. Ζήτησαν, επίσης, για επανέναρξη διαλόγου μεταξύ Ισραήλ και Παλαιστινίων. Είναι σαφές πια πως η Ρωσία του Putin και του Medvedev, ενισχυμένη με πολλά πετροδολάρια, φιλοδόξει να ισχυροποιήσει τη θέση της στο «εγγύς εξωτερικό καθώς και διεθνώς και χρησιμοποιεί την προσέγγιση της με την Κίνα για να το επιτύχει αυτό. Μένει να δούμε εάν τα αρκετά εσωτερικά προβλήματα της θα της το επιτρέψουν στο απώτερο μέλλον· στο εγγύς μέλλον πάντως οι δυνατότητες της είναι σχετικά περιορισμένες και η μερκαντιλιστική οικονομική της πολιτική οπωσδήποτε δε βοηθά στο να προσελκύσει τις πολυπόθητες ξένες επενδύσεις.

Εν κατακλείδι, οι εμπειρίες της Ρωσίας και της Κίνας υποδεικνύουν ότι δεν υπάρχει άμεση ή οριστική σύνδεση ανάμεσα στον οικονομικό φιλελευθερισμό και της μετάβασης σε μια φιλελεύθερη δημοκρατία. Όσον αφορά στη Ρωσία, η παγκοσμιοποίηση δεν έφερε την καθολική ευημερία ή την άμεση πρόσβαση στις παγκόσμιες αγορές αλλά την οικονομική δυσπραγία και ένα αυξανόμενο αίσθημα της απογοήτευσης μεταξύ των λαϊκών μαζών. Αν και η πρώην Ε.Σ.Σ.Δ υστερούσε σε παραδοσιακές ατομικές ελευθερίες, παρείχε έναν υψηλό βαθμό κοινωνικής ισότητας.

Όταν, ωστόσο, ο κομμουνισμός κατέρρευσε, η οικονομική φιλελευθεροποίηση απέτυχε στο να δημιουργήσει μια μεσαία τάξη, η οποία θα πίεζε για ατομικές ελευθερίες. Αντ' αυτού, η σχέση μεταξύ του κράτους και της κοινωνίας έχουν μεταβληθεί και κάθε αίσθημα της ισότητας και της εθνικής υπερηφάνειας έχει χαθεί στην απότομη μετάβαση της Ρωσίας στον καπιταλισμό. Ως εκ τούτου, το πιθανό αποτέλεσμα για τη Ρωσία στο εγγύς μέλλον δεν είναι ούτε φιλελεύθερη δημοκρατία, ούτε μια αυταρχική δικτατορία αλλά ένα καθεστώς κάπου στο ενδιάμεσο. Αντίθετα, η παγκοσμιοποίηση έχει μια πιο θετική επίδραση στην Κίνα. Οι θεωρητικοί αναλυτές υποδεικνύουν ότι ελάχιστοι πολίτες θα επέλεγαν η Κίνα να επιστρέψει σε μια κατευθυνόμενη οικονομία με διαρκείς ελλείψεις κοινωνικών αγαθών. Μεταξύ άλλων παραγόντων, η Κίνα απλώς δεν έχει κοινωνικό σκοπό που να διευκολύνει ή να ενθαρρύνει τον εκδημοκρατισμό. Είναι πιθανό ότι μια κοινωνική τάξη, περισσότερο ευνοϊκή για την εδραίωση της δημοκρατίας, μπορεί να προκύπτει τόσο από την περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη όσο και από την πολιτιστική αλλαγή, ως απόρροια του ολοένα και αυξανόμενου παγκόσμιου «ανοίγματος» της Κίνας. Τέτοιες επιρροές, ωστόσο, μπορεί να χρειαστούν πολλά χρόνια για να έχουν εμφανή αποτελέσματα. Αν και είναι αλήθεια ότι ένα υψηλό μέσο εισόδημα συμβάλλει στην πολιτική σταθερότητα, η αύξηση των εύπορων ολοκληρωτικών κρατών αποτελεί ισχυρή ένδειξη ότι η οικονομική ανάπτυξη από μόνη της δεν αρκεί για να οδηγήσει στην εδραίωση της δημοκρατίας. Κανένας παράγοντας ή ανάλυση δεν μπορεί να εξηγήσει γιατί η Ρωσία και η Κίνα δεν έχουν ακολουθήσει τον δρόμο προς τον εκδημοκρατισμό, παρόμοιο με εκείνο της Δυτικής Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής. Οι δύο χώρες μοιράζονται μοναδικά χαρακτηριστικά, τα οποία τις οδήγησαν να υιοθετήσουν τον κομμουνισμό. Τα ίδια χαρακτηριστικά, στη συνέχεια, εμπόδισαν την μετάβαση των τους προς μια λειτουργική φιλελεύθερη δημοκρατία.

Ματιές στην Επικαιρότητα

Πολιτική

- **Ο Viktor Yanukovich είναι -και επίσημα πλέον- ο υποψήφιος της φιλορωσικής αντιπολίτευσης για την προεδρία της Ουκρανίας.** Όπως όλα δείχνουν, η υποψηφιότητά του αποτελεί το φαβορί για τις εκλογές της 17^{ης} Ιανουαρίου καθώς προηγείται με ποσοστό άνω του 10 % της τωρινής πρωθυπουργού και συνυποψηφιάς του για την προεδρία, Yulia Tymoshenko. Ήδη ο Yanukovich έχει υποσχεθεί να κάνει τη χώρα ουδέτερη και τονίζει την αξία των διμερών σχέσεων με τη Ρωσία, η οποία αντιμετωπίζει με όλο και μεγαλύτερη καχυποψία τον απερχόμενο πρόεδρο Viktor Yushchenko. Από την άλλη πλευρά, τη ροπή της προς την ευρωπαϊκή οδό εξέφρασε η πρωθυπουργός της Ουκρανίας, Yulia Tymoshenko, η οποία ορίστηκε επίσημα ως υποψήφια για την προεδρία της χώρας στις 24 Οκτωβρίου. Η Ουκρανή πρωθυπουργός ξεκαθάρισε στους υποστηρικτές της ότι επιθυμεί «ειλικρινείς και διαφανείς» σχέσεις με τη Ρωσία καθώς επίσης «ισότιμες και αξιοπρεπείς». Όσον αφορά στις σχέσεις της Ουκρανίας με τις γειτονικές χώρες, υποστήριξε ότι θα πρέπει να οικοδομηθούν στα πλαίσια φιλίας. Η Tymoshenko διαβλέπει ότι το Κίεβο θα μπορούσε να αξιοποιήσει τις σχέσεις γειτονίας με τη Μόσχα, εντούτοις, υπογραμμίζοντας ότι το μέλλον της χώρας της είναι συνδεδεμένο με την Ευρώπη, δηλώνοντας χαρακτηριστικά ότι «το μονοπάτι μας οδηγεί στην ευρωπαϊκή κοινότητα. Η Ουκρανία, η οποία έχει τις βαθύτερες χριστιανικές και ευρωπαϊκές ρίζες δε μπορεί να βρίσκεται εκτός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας».
- **Και ο τελευταίος «αντάρτης» της Λισσαβόνας φαίνεται να υπέκυψε τελικά στις πιέσεις των εταίρων για την επικύρωση της Συνθήκης** στις αρχές της προηγούμενης εβδομάδας. Ο Vaclav Klaus, πρόεδρος της Τσεχίας, ηρνήϊτο να υπογράψει τη Συνθήκη, φοβούμενος τις διεκδικήσεις που μπορούσαν να εγείρουν οι Γερμανοί (Σουδήτες) που απελάθηκαν από τη χώρα την επαύριον του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Οι διεκδικήσεις αυτές θα μπορούσαν να βασιστούν στο Charter of Fundamental Rights που ενσωματώνει η Συνθήκη. Για το λόγο αυτό, ο Klaus επέμενε στην εξαίρεση

της χώρας του από αυτό παρ' όλο που πολιτικοί κύκλοι της χώρας διακήρυσσαν τον κίνδυνο να τεθεί η χώρα στο περιθώριο των εξελίξεων. Η συμβιβαστική λύση φαίνεται να προήλθε μετά από πρόταση της σουηδικής προεδρίας, χωρίς όμως οι λεπτομέρειες της πρότασης να έχουν δημοσιευθεί ακόμη. Υπενθυμίζουμε ότι η Συνθήκη της Λισσαβόνας υπολογιζόταν να τεθεί σε ισχύ στις αρχές του 2009, εξέλιξη που δεν έγινε δυνατή εξαιτίας του «όχι» των Ιρλανδών. Η ίδια η Τσεχία είναι από τα νεότερα μέλη της Ένωσης καθώς προσχώρησε σε αυτήν μόλις το 2004.

- **Στροφή φαίνεται να πραγματοποιεί η Ουκρανία στη μέχρι τώρα στάση της απέναντι στη Ρωσία, όπως δείχνουν τα αποτελέσματα της συνάντησης των υπουργών εξωτερικών των δύο χωρών που έλαβε χώρα στις 23 Οκτωβρίου.** Σύμφωνα με ρητή δήλωση του νέου Ουκρανού υπουργού εξωτερικών, Pyotr Poroshenko, το Κίεβο «είναι έτοιμο να επαναλάβει το διάλογο σε όλα τα επίπεδα, συμπεριλαμβανομένου του ανώτερου». Μόλις τον Αύγουστο, το Κίεβο κατηγορούσε τη Μόσχα για ιμπεριαλιστική στάση, σήμερα, όμως, φαίνεται να επιδιώκει μείωση των εντάσεων. Στους ίδιους τόνους κινήθηκαν και οι δηλώσεις του Ρώσου ομολόγου του, Sergei Lavrov, ο οποίος δήλωσε μετά τη συνάντηση πως βάση για την επίλυση των όποιων θεμάτων ανακύψουν θα είναι ο διάλογος και η διαπραγμάτευση. Συζητήθηκε το θέμα του στόλου της Μαύρης Θάλασσας και, αν και δεν υπήρξαν νέες προτάσεις, είναι σημαντικό το γεγονός πως ο διάλογος έγινε σε ήρεμους τόνους.
- **Εξαιρετικά αμφίβολη προβλέπεται η δυνατότητα ορθής διεξαγωγής του δεύτερου γύρου των προεδρικών εκλογών στο Αφγανιστάν.** Τα αποτελέσματα του πρώτου γύρου φαίνεται να ανατρέπονται μετά τη διαπίστωση νοθείας εκ μέρους της Επιτροπής Εκλογικών Προσφυγών (ECC) σε 210 εκλογικά τμήματα. Η Επιτροπή, που υποστηρίζεται από τον ΟΗΕ, δήλωσε πως περίπου 1,3 εκατ. ψήφοι θα πρέπει να θεωρηθούν άκυρες και αντίστοιχο τμήμα του ποσοστού που συγκέντρωσε ο κάθε υποψήφιος θα αφαιρεθεί. Έτσι, το κλείσιμο της «ψαλίδας» δημιουργεί νέα δεδομένα στην εκλογική διαμάχη: το ποσοστό του πρώην προέδρου, Hamid Karzai, πρόκειται να πέσει από το συντριπτικό 54,6% που κατέκτησε αρχικά στο 48%, ενώ το ποσοστό του αντιπάλου του, Abdullah Abdullah, θα ενισχυθεί, φθάνοντας στο

πολύ σημαντικό 32% από το προηγούμενο 27,8%. Ωστόσο, ουσιαστικά εμπόδια στην ελεύθερη και σωστή διεξαγωγή δημοκρατικών εκλογών στο Αφγανιστάν φαίνονται να δημιουργούν και οι Taliban αλλά ακόμη και ο ίδιος ο λαός. Συγκεκριμένα, η χαμηλή προσέλευση των πολιτών στον δεύτερο γύρο, που υπολογίζεται ότι θα πέσει κάτω από το 5%, θα ανταποκρίνεται στις συνεχείς προτροπές των Taliban να μποϊκοτάρουν αυτή την «αμερικανική διαδικασία».

➤ **Την Πέμπτη 29 Οκτωβρίου 2009 υπεγράφη στη Μόσχα η Διακήρυξη Στρατηγικής Συμμαχίας μεταξύ Ρωσίας και Εκουαδόρ.** Η Διακήρυξη αποτελεί καρπό της συνάντησης των Προέδρων Dmitry Medvedev και Rafael Correa, ενώ η ατζέντα περιλάμβανε, μεταξύ άλλων, διμερή ενεργειακά, καθώς και στρατιωτικά ζητήματα. Συγκεκριμένα, η συμφωνία αφορά την ρωσική παροχή δανείου 22 εκατομμυρίων δολαρίων και δύο ελικόπτερων τύπου Mi-17. Αξίζει να αναφερθεί το γεγονός ότι η επίσκεψη του προέδρου Correa είναι ιστορικής σημασίας, καθότι είναι ο πρώτος πρόεδρος του Εκουαδόρ που πραγματοποίησε επίσημη επίσκεψη στη Ρωσία. Όπως δήλωσε ο Ρώσος ομόλογος του, Medvedev «είναι η αρχή μιας συνεργασίας». Να σημειωθεί ότι το Εκουαδόρ είναι ο τρίτος εμπορικός σύνεταρος της Ρωσίας από τις χώρες της Λατινικής Αμερικής, ύστερα από τις Βραζιλία και Αργεντινή και το περσινό διμερές εμπόριο ανήλθε στα 935 εκατομμύρια δολάρια.

➤ **Με στόχο την αναθέρμανση των σχέσεων των δύο χωρών επισκέπτεται τη Μόσχα ο ΥΠΕΞ της Βρετανίας, David Miliband, την 1η Νοεμβρίου.** Η επίσκεψη, που έγινε μετά από πρόσκληση του Ρώσου ομολόγου του, Sergei Lavrov, θα είναι η πρώτη του είδους της μετά από ψυχρότητα πέντε ετών –η τελευταία επίσημη επίσκεψη πραγματοποιήθηκε από τον Jack Straw το 2004. Οι διπλωματικές σχέσεις Βρετανίας-Ρωσίας περνούν περίοδο κρίσης από τον Νοέμβριο του 2006, και τον θάνατο του Ρώσου πρώην πράκτορα Alexander Litvinenko στο Λονδίνο. Οι συνθήκες θανάτου του πρώην κατασκόπου παρέπεμπαν σε δολοφονία εκ μέρους της ρωσικής κυβέρνησης. Ο Litvinenko, γνωστός για την άσκηση δημόσιας κριτικής της ηγεσίας της Μόσχας, ερευνούσε εκείνη την περίοδο τον φόνο της γνωστής Ρωσίδα δημοσιογράφου Anna Politkovskaya, η οποία είχε επιδείξει παρόμοια δημόσια δράση. Η

Ρωσία αρνήθηκε να εκδώσει τους βασικούς υπόπτους για τη δολοφονία Litvinenko, σύμφωνα με τις υποδείξεις της Βρετανίας και, έκτοτε, οι κινήσεις και των δύο χωρών χειροτέρευσαν τις σχέσεις τους στο διπλωματικό πεδίο. Σύμφωνα, όμως, με δηλώσεις του Miliband, οι εμπορικοί δεσμοί που έχουν αναπτυχθεί ανάμεσα στη Βρετανία και τη Ρωσία την τελευταία εικοσαετία, καθιστούν ζωτικής σημασίας την πολιτική προσέγγιση των δύο χωρών. Κύρια θέματα συζήτησης της συνάντησης αναμένεται πως θα είναι η Μ. Ανατολή γενικότερα και, πιο ειδικά, η κατάσταση στο Ιράν και το Αφγανιστάν.

- **Η επικείμενη επίσκεψη του θρησκευτικού ηγέτη του Θιβέτ Δαλάι Λάμα στο ινδικό κρατίδιο του Arunachal Pradesh, δείχνει να προβληματίζει την Κίνα, με το Πεκίνο να δηλώνει την έντονη αντίθεση του.** Επίσης, η χάραξη των συνόρων στην περιοχή του συγκεκριμένου κρατιδίου συνεχίζει να αποτελεί «αγκάθι» στις sino-ινδικές σχέσεις, ακόμα και μετά τη δημιουργία διακρατικής επιτροπής για τη χάραξη της νέας κοινής μεθορίου το 2003, ενώ και η παραίτηση του ίδιου του Δαλάι Λάμα από την επιδίωξη της ανεξαρτησίας του Θιβέτ δεν φαίνεται να εξαλείφει τις κινεζικές ανησυχίες.
- **Πακέτο οικονομικής βοήθειας ύψους 4-5 δις. δολαρίων, αναμένεται να διαθέσει η Ιαπωνία στο Αφγανιστάν με στόχο την κατασκευή οδικών αρτηριών και τη χρηματοδότηση προγραμμάτων επαγγελματικής αποκατάστασης πρώην μελών των Ταλιμπάν.** Το ποσόν είναι ιδιαίτερος αυξημένο σε σχέση με τα συνολικά 1,8 δις δολάρια που διέθεσε η Ιαπωνία την περασμένη δετία και αναμένεται να διατεθεί σε διάστημα 5 ετών από το 2010.
- **Παραιτήθηκε σήμερα ο υποψήφιος Abdullah Abdullah από την προεδρική εκλογική αναμέτρηση του Αφγανιστάν.** Οι φήμες για μια τέτοια εξέλιξη οργιάζαν κατά τις προηγούμενες ημέρες στην Kabul, καθώς, μετά την ακύρωση των αποτελεσμάτων του πρώτου γύρου λόγω καταγγελίας της Επιτροπής Εκλογικών Προσφυγών (ECC) για νοθεία εκ μέρους του ετέρου υποψηφίου Hamid Karzai, ο Abdullah όρισε κάποιους όρους σχετικά με τη διεξαγωγή του δεύτερου γύρου που θα έπρεπε να ικανοποιηθούν μέχρι και την 31^η Οκτωβρίου. Δεδομένου ότι η προθεσμία παρήλθε χωρίς να εφαρμοστούν

οι εν λόγω αλλαγές –συγκεκριμένα, η απόλυση εκλεκτόρων που φαίνονταν να έχουν τοποθετηθεί από τον Karzai– το σενάριο της παραίτησης φαινόταν, πράγματι, πολύ πιθανό, καθώς δεν επρόκειτο απλά για ανεπιβεβαίωτες φήμες, αλλά για πληροφορία που προερχόταν από μέλος του προσωπικού της προεκλογικής του εκστρατείας. Είναι δύσκολο να εκτιμηθεί το εάν τα αποτελέσματα αυτής της εξέλιξης είναι θετικά ή αρνητικά. Είναι αλήθεια πως η πραγματοποίηση και δεύτερου γύρου προεδρικών εκλογών παρουσίαζε διάφορα προβλήματα, τόσο συστημικά όσο και ασφαλείας. Από την άλλη, η παραίτηση του ενός εκ των δύο υποψηφίων επειδή οι όροι του περί διαφάνειας δεν ικανοποιήθηκαν, που θα οδηγήσει στην συντριπτική νίκη του αντιπάλου του, δεν θα βοηθήσει στη βελτίωση της αμαυρωμένης εικόνας της δημοκρατίας στο Αφγανιστάν.

- **Διατάραξη των σχέσεων Βουλγαρίας και ΠΓΔΜ μετά τις δηλώσεις Gruevski την Παρασκευή για Μακεδόνες του Αιγαίου, του Βαρδάρη και του Πριν** από την Αυστραλία όπου βρισκόταν προκαλώντας άμεση και έντονη αντίδραση από τη βουλγαρική πλευρά. Ο πρόεδρος της Βουλγαρίας, Georgi Parvanov, έκανε λόγο για αβάσιμες και απαράδεκτες εδαφικές διεκδικήσεις εις βάρος της χώρας του τη στιγμή μάλιστα που η ΠΓΔΜ επιδιώκει να γίνει μέλος της ΕΕ. Χαρακτηριστικά τόνισε ότι η ένταξη δεν είναι «άνευ ορών» και κάλεσε την ΠΓΔΜ να ενημερωθεί για τις αξίες της ΕΕ και του ΝΑΤΟ. Ο ίδιος θα συναντηθεί τις προσέχουσες μέρες με τον Αλβανό πρωθυπουργό, Sali Berisha, προκειμένου να συζητήσουν τις δηλώσεις Gruevski.

Άμυνα και Ασφάλεια

- **Κοινές στρατιωτικές ασκήσεις** πραγματοποιούν από τις 24 Οκτωβρίου μονάδες των ενόπλων δυνάμεων των ΗΠΑ και της Γεωργίας στο έδαφος της τελευταίας. Όπως δήλωσε εκπρόσωπος της αμερικανικής πρεσβείας στην Τιφλίδα, οι εν λόγω ασκήσεις, με κωδική ονομασία, «Άμεση Απάντηση», θα διαρκέσουν δύο εβδομάδες και θα έχουν στόχο την **προετοιμασία των**

γεωργιανών δυνάμεων που θα προστεθούν στις λοιπές συμμαχικές δυνάμεις που βρίσκονται στο Αφγανιστάν. Υπενθυμίζεται πως τον περασμένο Αύγουστο το κοινοβούλιο της χώρας ενέκρινε την απόφαση του προέδρου Mikheil Saakashvili για αποστολή στο αφγανικό μέτωπο ενός λόχου και ενός τάγματος πεζοναυτών.

- **Ο τελευταίος κύκλος των συνομιλιών για την ανανέωση της Συνθήκης START 1**, η οποία αποτελεί το βασικό πυλώνα για τις από κοινού δεσμεύσεις αποπλισμού μεταξύ Ρωσίας και Η.Π.Α, **έλαβαν χώρα στη Γενεύη την προηγούμενη εβδομάδα**. Η επικείμενη λήξη της, στις 5 Δεκεμβρίου του τρέχοντος έτους, προέτρεψε τους δύο ηγέτες, Dmitry Medvedev και Barack Obama, να επιτείνουν τις προσπάθειες τους να ετοιμασθεί ένα προσχέδιο συμφωνίας που θα αντικαταστήσει την START 1. Μετά από μία σειρά συνομιλιών σχετικά, το Κρεμλίνο ανακοίνωσε στις 24 Οκτωβρίου πως η Συνθήκη που θα αντικαταστήσει τη START 1 αναμένεται να είναι έτοιμη ως τις αρχές Δεκεμβρίου.
- Συνεχίζεται με αμείωτη ένταση η **συνεργασία Μόσχας – Νέου Δελχί** στον τομέα της **αμυντικής βιομηχανίας**. Μετά το πέρας των εργασιών της τελευταίας συνεδρίασης της ρωσο-ινδικής διακυβερνητικής επιτροπής για τη στρατιωτική συνεργασία ο Ινδός υπουργός Άμυνας, A. K. Antony, δήλωσε στις 15 Οκτωβρίου πως οι δύο χώρες σχεδιάζουν να προβούν άμεσα στην υπογραφή μιας νέας συμφωνίας για τη συνεργασία κατά τα έτη 2011-2020 στον εν λόγω τομέα και η οποία θα αντικαταστήσει την ισχύουσα που λήγει στα τέλη του 2010. Υπενθυμίζεται πως η τελευταία έχει αποδώσει σημαντικούς καρπούς, καθώς συμπεριέλαβε πάνω από 200 κοινά προγράμματα αγοραπωλησιών και συμπαραγωγών, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονται ο εκσυγχρονισμός του αεροπλανοφόρου Vikramaditya (πρώην «Ναύαρχος Γκορσκόφ») για το ινδικό ναυτικό, η παραχώρηση άδειας παραγωγής των αρμάτων μάχης T-90 στην Ινδία και η από κοινού ανάπτυξη των πυραύλων BrahMos. Η νέα συμφωνία αναμένεται να υπογραφεί κατά την επίσκεψη του Ινδού πρωθυπουργού στη Μόσχα κατά τον προσεχή Δεκέμβριο, ενώ, όπως δήλωσαν οι αντιπρόσωποι των δύο πλευρών, έμφαση θα δοθεί στην από κοινού ανάπτυξη νέων πολεμικών αεροσκαφών, μεταξύ των οποίων ξεχωρίζει η ανάπτυξη ενός αξιόπιστου μαχητικού 5^{ης} γενιάς.

- Διέψευσε τις φήμες για διακοπή της ρωσο-ιρανικής στρατιωτικής συνεργασίας εκπρόσωπος της ρωσικής Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας για τη Στρατιωτική και Τεχνική Συνεργασία. Σύμφωνα με δηλώσεις στις 22 Οκτωβρίου του συγκεκριμένου αξιωματούχου –που κράτησε την ανωνυμία του– στο ρωσικό πρακτορείο Ria Novosti, «η Ρωσία είναι αποφασισμένη να συνεχίσει τη στρατιωτική και τεχνική συνεργασία της με το Ιράν στα πλαίσια των διεθνών της υποχρεώσεων». Οι φήμες που εμφανίστηκαν τις τελευταίες ημέρες στον τύπο έκαναν λόγο για **διακοπή της μεταφοράς αντιαεροπορικών πυραύλων S-300** στην Ισλαμική Δημοκρατία, παρά το γεγονός ότι υπάρχει σχετική διακρατική συμφωνία, η υπογραφή της οποίας, όμως, είχε προκαλέσει έντονες αντιδράσεις από τις ΗΠΑ και το Ισραήλ. Ωστόσο, όπως επισημαίνουν ειδικοί αναλυτές, μια ενδεχόμενη υπαναχώρηση της ρωσικής πλευράς θα στοίχιζε οικονομικά (1,4 δις δολάρια από διαφυγόντα κέρδη και ρήτρες), ενώ θα έπληττε και το διεθνές κύρος της χώρας.
- Ο επικεφαλής του ρωσικού κρατικού ομίλου της αμυντικής βιομηχανίας Rosoboronexport, Anatoly Isaikin, δήλωσε στις 22 Οκτωβρίου πως **Ρωσία και Κίνα** βρίσκονται κοντά στην **υπογραφή συμφωνίας, η οποία θα ρυθμίζει τα ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας για την κατασκευή του αυτόματου πολυβόλου AK-47**, του πασίγνωστου ανά τον κόσμο ως «**Καλάσνικοφ**». Επισημαίνεται πως η κατασκευή του εν λόγω πολυβόλου λαμβάνει χώρα σε πολύ μεγάλο αριθμό κρατών, χωρίς ωστόσο να υπάρχουν για αυτό νόμιμες άδειες του ρωσικού κράτους (του φορέα που κατέχει τα σχετικά δικαιώματα της ευρεσιτεχνίας), με αποτέλεσμα το τελευταίο να χάνει αρκετά χρήματα. Η συγκεκριμένη συμφωνία αποτελεί μια αρχή για αλλαγή της υπάρχουσας κατάστασης, ενώ, όπως χαρακτηριστικά δήλωσε ο Isaikin, «ακόμη και στις ΗΠΑ κατασκευάζεται (το Καλάσνικοφ) χωρίς να υπάρχει καμία σχετική άδεια».
- Γνωστή έγινε η ταυτότητα του τρομοκράτη που αποπειράθηκε να δολοφονήσει δύο από τα πλέον υψηλόβαθμα στελέχη της Τσετσενίας, τον πρόεδρο Ramzan Kadyrov και τον βουλευτή Adam Delimkhanov. Πρόκειται για τον Beslan Bastayev, επονομαζόμενο και «εμίρη του Urus-Martan». Η απόπειρα έγινε στο Grozny το βράδυ της 23^{ης} Οκτωβρίου και ο συλληφθείς επέβαινε σε αυτοκίνητο που κατευθυνόταν με μεγάλη ταχύτητα προς το

σημείο όπου βρισκόταν ο Delimkhanov και αναμενόταν από στιγμή σε στιγμή να φτάσει ο Kadyrov. Αφού ολοκληρώθηκε η αναχαίτιση του υπόπτου, η αστυνομία ανακάλυψε 200 κιλά εκρηκτικών στο εσωτερικό του αυτοκινήτου.

- **Η ρωσική εταιρία Sukhoi Civil Aircraft υπέγραψε συμβόλαιο με την ιταλική εταιρία Itali airlines για την πώληση 10 αεροσκαφών «Superjet100».** Τα πρώτα αεροπλάνα θα παραδοθούν στην ιταλική εταιρία το 2011. Η Sukhoi αποτελεί την μεγαλύτερη εταιρία κατασκευής αεροσκαφών της Ρωσίας και κατέχει τη τρίτη θέση στον κόσμο στην παραγωγή σύγχρονων μαχητικών αεροσκαφών.
- **Θα πραγματοποιηθεί νέα δοκιμή για τον προβληματικό ρωσικό βαλλιστικό πύραυλο Bulava** στις 24 Νοεμβρίου, όπως ανακοινώθηκε από ανώνυμη πηγή της ρωσικής αμυντικής βιομηχανίας. Η εν λόγω δοκιμή του πυραύλου Bulava θα πραγματοποιηθεί από το πυρηνοκίνητο υποβρύχιο Dmitry Donskoy και αναμένεται με μεγάλο ενδιαφέρον από παρατηρητές εντός και εκτός Ρωσίας, καθώς ο Bulava αποτελεί τον «κακό δαίμονα» της ρωσικής αμυντικής βιομηχανίας, αφού οι κατασκευαστές του μετρούν 6 στα 11 αποτυχημένα τεστ. Μετά την επιτυχημένη δοκιμή του συστήματος, ο Bulava (που εκτοξεύεται από υποβρύχια) αναμένεται να αποτελέσει, μαζί με τον Topol-M, τον κύριο βαλλιστικό πύραυλο των ρωσικών δυνάμεων.
- **21 Γεωργιανοί πολίτες συνελήφθησαν αυτή την εβδομάδα από Ρώσους στρατιώτες στην περιοχή που συνορεύει με την αποσχισθείσα δημοκρατία της Ν. Οσσετίας.** Συγκριμένα, πέντε αγρότες από το χωριό Chvinisi συνελήφθησαν στις 29 Οκτωβρίου για παράνομη μετανάστευση, ενώ λίγες μέρες πριν -στις 26 Οκτωβρίου- το συμβάν επαναλήφθηκε για 16, αυτή τη φορά, Γεωργιανούς από το χωριό Gremiskhevi. Το ΥΠΕΞ της Γεωργίας διαμαρτυρήθηκε επίσημα μέσω Ελβετών διπλωματών, δηλώνοντας πως οι αυθαίρετες συλλήψεις των πολιτών της είναι παράνομες. Οι αρχές της Ν. Οσσετίας ισχυρίζονται πως πρόκειται απλά για κοινές συλλήψεις, που δεν έχουν καμία σχέση με την πολιτική. Επίσημη λήξη δόθηκε στο περιστατικό όταν ανακοινώθηκε πως οι 16 συλληφθέντες θα αποφυλακιστούν σύντομα και θα παραδοθούν στις Γεωργιανές αρχές.

- **Άνοιξε τις πόρτες της στη Μόσχα στις 28 Οκτωβρίου η διεθνής έκθεση εξοπλισμού και τεχνολογίας κρατικής ασφαλείας, Interpolitex 2009.** Στη συγκεκριμένη εμπορική έκθεση συμμετέχουν 300 ρωσικές επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων και 23 εταιρίες από το χώρο της αμυντικής βιομηχανίας. Τα βασικά προϊόντα που εκτίθενται περιλαμβάνουν οπλισμό για μονάδες καταπολέμησης της τρομοκρατίας, οπτικό εξοπλισμό, και εξοπλισμό αυτοπροστασίας. Σύμφωνα με τον σύμβουλο του μεγάλου ρωσικού κρατικού ομίλου Rosoboronexport, Vyacheslav Onchinnikov, βασικοί πελάτες των ρωσικών εταιριών που δραστηριοποιούνται στο χώρο αυτό είναι οι πρώην σοβιετικές δημοκρατίες, τα λατινοαμερικανικά και αφρικανικά κράτη, ενώ πρόσφατα έχουν προστεθεί και αρκετά κράτη-μέλη του NATO.

 - **Συνεχίζει η Ρωσία την επίδειξη δύναμης του ανανεωμένου στόλου της με επισκέψεις πολεμικών πλοίων στα «θερμά ύδατα».** Το καταδρομικό Varyag, ναυαρχίδα του στόλου του Ειρηνικού, θα ηγηθεί ομάδας πολεμικών πλοίων που πραγματοποιήσει περιοδεία ενός μήνα στις θάλασσες της νοτιοανατολικής Ασίας, ενώ επίσης θα πραγματοποιήσει επίσημη επίσκεψη στη Σιγκαπούρη, με σκοπό «τη σύσφιξη των δεσμών ανάμεσα στις δύο χώρες», όπως ανακοινώθηκε στις 27 Οκτωβρίου από εκπρόσωπο του στόλου του Ειρηνικού. Η επίσκεψη αυτή έρχεται να προστεθεί στην αντίστοιχη επίσκεψη στη Μαλαισία που είχε ανακοινωθεί την περασμένη εβδομάδα.
-

